

EDESTADS KYRKA

EDESTADS KÄLLA

Källan, än idag synlig på kyrkans norrsida, var redan i hednatiden vittbekant för sin undergörande kraft. Särskilt vid midsommar sökte sig stora människoskaror dit för att genom sina offer bli botade från sjukdom eller avvärja olyckor. När kyrkan skulle byggas i den nykristnade bygden lades den medvetet intill källan för att i missionen kunna utnyttja den dragningskraft som offerkällan hade – den var en av Sydskandinaviens stora vallfartsorter! Offren av mynt och värdeföremål, som kyrkans tjänare sedan omsorgsfullt fiskade upp ur källan, samt de botades ritualenligt kvarlämnade kläder, som såldes, gjorde kyrkan rik. Edestads källa behöll sin makt över sinnena långt efter reformationen.

KYRKAN OCH KLOCKSTAPELN

Missionstidens kyrka hade varit en sk stavkyrka av trä. Vid mitten av 1200-talet fick så Edestad den tornlösa kyrka uppförd av gråsten och något tegel som ännu står här på slutningen intill källan. Den unggotiska byggnaden har rakslutet kor och har ursprungligen haft ett platt trätak i långhuset och öppen, synlig takstol i koret. Under senare medeltiden tillkom sakristian i norr och (sannolikt) vapenhuset framför kyrkans sydportal. Koret fick sitt praktfullt målade trätak 1730 och på 1850-talet försågs långhuset med ett putsat tunnvalv av trä. Klockstapeln på höjden söder om kyrkan är av senmedeltida ursprung och har varit typbildande i trakten.

KRUCIFIXET

Över triumfbågen är inte Edestads kyrkas gamla triumfkrucifix, den berömda "Kornguden", som fördes i procession kring åkrarna för att främja årsväxten – den förvaras numera i Blekinge Museum tillsammans med ett stort antal andra medeltida träskulpturer från Edestads kyrka, förvärvade hit på den tiden kyrkan hade stora inkomster av vallfarten till offerkällan. En annan av dessa figurer och ett troligen tillhörande träkors har däremot fått återvända hit, till den kyrka det tillhör. Kristusbilden, som nu saknar fötter och armar, är ett baltiskt arbete från andra hälften av 1400-talet.

KORET

Det medeltida altarskåpet med dess myller av skulpterade träfigurer är borta och korets ursprungligen öppna, synliga och vackert arbetade takstol döljs av ett målat platt innertak. Förändringarna av korets interiör på 1700-talet måste ha varit radikala. För bättre hushållning med värmen byggdes 1729 ett innertak av samma slag som då fanns i långhuset. Det försågs följande år med den praktfulla barockmålning föreställande Kristus med segerfanan, akantusslingor m m, som vi ännu kan beundra och för vilken målaren Lundberg 1730 betingade sig 60 daler silvermynt. Altaruppsatsen i rokokostil, med målning av Korsfästelsen på duk av I Limnell, sattes upp 1763 och på 1850-talet fullbordades "moderniseringen" genom altarringen med svarvade dockor.

PREDIKSTOLEN

omtalas i 1665 års inventarium som ny och "meget Zierlig oc konstig forarbejdet". Detta är ingen överdrift; den okände mästaren har åstadkommit ett praktstycke. Korgens pilastrar har frisksulpturer av evangelisterna samt Johannes Döparen och profeten Jona, och i fyllningarna framställs i relief bilder ur Jesu liv. Än mer intressant är ljudtaket eller baldakinen med dess skildring av Yttersta domen. Överst, på en båge ovan ett myller av människofigurer sitter Kristus och dömer: de goda på hans högra sida, som får vandra mot en strålande sol, och de onda till vänster, som av svarta djävlar drivs in i ett odjurshuvuds käftar.

BÄNKAR OCH LÄKTARE

Kyrkan har en sluten bänkinredning från 1600-talet, delvis förändrad. Efter reformationen blev den långa predikan ett huvudinslag i gudstjänsten, och i kyrkorna blev predikstol och sittbänkar nya, nödvändiga anordningar. Bänkgavlarnas ursprungliga målning och deras uppgifter om bänkrättsinnehavarna i stor frakturstil har tagits fram och restaurerats - männen på den södra sidan, kvinnorna på den norra. Läktaren i väster kom till på 1700-talet men orgelfasaden först 1872, då den dåvarande orgeln flyttades upp på läktaren från sin, som det sägs, "olämpliga plats vid uppgången till koret".

TEXT: Björn O Svensson
FOTO: Franz Feldmanis

Bild från vapenhuset av framknackad kalkmålningsdekor.

I en murnisch i vapenhusets östvägg har den släta, vita kalkputsen visat sig dölja, inte en utan två generationer kalkmålningsdekor, den inre sannolikt medeltida. Vad kan manne finnas bakom de vita väggarna i långhus och kor?

KORTA FAKTA

Byggnadstid: Omkr. 1250

Byggnadsstil: Unggotik

Material: Gråsten, inslag av tegel, putsat

Arkitekt: -

Orgel: Frederiksborgs Orgelbyggeri, Hilleröd, Danmark 1950. 12 stämmor

Klockor: 2 st, 1688 o 1813, hänger i klockstapeln

Altartavla: I Limnell 1763

Sittplatser: 149